

BAM
BEAUX-ARTS MONS

Hors les murs

JAUME PLENSA

HET
HEILIGE
Grote Markt &
Historisch centrum
BERGEN

EXPO 01.07 > 08.10.2023

infos: bam.mons.be
reservatie & tickets: visitmons.nl

Persmap

ALGEMENE ORGANISATIE

Natacha Vandenberghe, Directrice Cultuur en Toerisme, Stad Bergen

Murielle Laurent, Adjunct-hoofd van de Pôle Muséal van de Stad Bergen

CURATOREN VAN DE TENTOONSTELLING

De tentoonstelling werd ontworpen door Xavier Roland, directeur van het BAM en hoofd van de Pôle Muséal, in nauwe samenwerking met Jaume Plensa.

ALGEMENE COÖRDINATIE VAN DE TENTOONSTELLING

Arnaud Godart, projectleider voor de Pôle Muséal van de Stad Bergen

Laetitia Coquelet, communicatieverantwoordelijke voor de Pôle Muséal van de Stad Bergen

Marine Van Steen, hoofd mediatie-projecten voor de Pôle Muséal van de Stad Bergen

AUTEURS VAN DE TEKSTEN EN AANTEKENINGEN

Xavier Roland, Marine Van Steen

CITATIONS

Opgetekend in de loop van een gesprek tussen kunstenaar Jaume Plensa en BAM-directeur Xavier Roland op 31 mei 2023

PERSCONTACTEN

BE CULTURE
Séverine Provost
General Manager
Mathilde Roux – Projectcoördinator
T. +32 487 27 16 80 | mathilde@beculture.be
T. +32 2 644 61 91
info@beculture.be
www.beculture.be

MET DANK AAN

Plensa Studio Barcelona: Laura Medina

Galerie Lelong & Co. Parijs: Jean Frémon, François Dournes

Deze tentoonstelling werd gefinancierd dankzij het EFRO (Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling) en Wallonië.

Met de steun van het Spaanse voorzitterschap van de Raad van de Europese Unie en de Spaanse ambassade in België.

In het kader van de Kunst en Cultuurbiënnale van Bergen, gedragen door de Fondation Mons 2025, de stad Bergen en MARS-Mons arts de la scène.

SAMENVATTING

- 1.** > Persbericht
- 2.** > Inleiding: Jaume Plensa buiten de muren van het BAM
- 3.** > Biografie van Jaume Plensa
- 4.** > Parcours van de tentoonstelling
- 5.** > De catalogus
- 6.** > Rondom de tentoonstelling
- 7.** > Kunst en Cultuur Biennale Bergen
- 8.** > Binnenkort in het BAM
- 9.** > Praktische info

1. PERSBERICHT

Jaume Plensa.

HET
HEILIGE

01.07 >

08.10.2023

Het BAM presenteert extra muros de tentoonstelling «Het heilige» van Jaume Plensa in het historische hart van Bergen.

Van 1 juli tot 8 oktober stelt het Museum van Schone Kunsten van Bergen (BAM) "Het heilige" voor, een parcours in de stad Bergen om een twintigtal grootse werken te ontdekken van Jaume Plensa, Catalaans beeldhouwer en etser met internationale faam. Tijdens de renovatiewerken zet het BAM op die manier zijn ambitie verder naar een extra muros museum door de publieke ruimte in te nemen.

Jaume Plensa die met zijn iconische beeldhouwwerken op de vijf continenten aanwezig is, tekent de geesten door de manier waarop hij de stedelijke ruimte gebruikt. Overal waar ze geïnstalleerd worden, stralen de werken van de Spaanse kunstenaar een bijzondere energie uit die niet enkel te maken heeft met de monumentale grootte, maar ook met de manier waarop de kunstenaar de materie bewerkt.

Om deze energie te galvaniseren, is het belangrijk om een perimeter voor de tentoonstelling te bepalen. Daarom is de keuze gevallen op twee bijzondere plaatsen: de Grote Markt en de Stiftskerk van de Heilige Waldetrudis, de burgerlijke en religieuze macht die er in Bergen vaak in geslaagd zijn om samen te leven.

"Het heilige" vertaalt zich in een narratief parcours tussen deze twee fundamentele plaatsen.

Drie gezichten van 7 meter hoog worden op de Grote Markt geïnstalleerd. Terwijl in het schip van de Stiftskerk "onzichtbaren" zullen verschijnen, grootse werken die ons stil maken. Bij die twee locaties voegen zich de zaal Saint-Georges, een ontheiligde kapel, de Jardin du Mayeur, en rechtover het Museum van de Doudou een compositie met grote symbolische waarde die de Mens met de Natuur verbindt.

Tijdens de tijdelijke tentoonstelling gewijd aan Jaume Plensa, die in de zomer gepland is, worden geleide bezoeken georganiseerd, zowel met focus op toerisme als op kunst.

INFO:

Het heilige

01.07 > 08.10.2023

bam.mons.be

Reservatie geleide bezoeken: www.visitmons.nl

2.

INLEIDING

JAUME PLENSA BUITEN DE MUREN VAN HET BAM

Het feit dat deze expo plaatsvindt buiten de muren van het museum is helemaal in lijn met de koers gevaren door het BAM in de afgelopen jaren. Een nieuwe benadering die werd ingeluid met de expo Niki de Saint Phalle in 2018. Deze Frans-Amerikaanse kunstenares ontwikkelde een geheel originele relatie met de stad via haar 'Nana-maisons' of haar totems die ze installeerde in stedelijke ruimtes. Ze verlangde er toen naar dat onze verlaten steden opnieuw een menselijke gedaante zouden krijgen. Sindsdien nam in Bergen kunst in de publieke ruimte een almaar belangrijker plaats in, met tentoonstellingen zoals deze rond Arne Quinze of Fernando Botero. Zie deze solotentoonstelling rond Jaume Plensa tijdens de renovatiewerkzaamheden aan het museum dus vooral niet als een tussendoortje. Zie haar als een bevestiging van de rol die het museum op zich neemt binnen de stad. Een rol die zich zal vertalen in de aanleg van een esplanade vóór het museum, de renovatie en herinrichting van het Maison Lescarts tot een stadsmuseum en, ten slotte, de opening van een rotstuin die vrij toegankelijk zal zijn voor het publiek. Dit alles kent één gemeenschappelijke noemer: de stad. De grenzen van het museum zijn aan het verschuiven. De grote bouwplaats rondom het BAM staat synoniem voor een koerswijziging. Het museum komt los van zijn "white box" en opent zich op de stad en haar uitdagingen, of die nu historisch of stedenbouwkundig zijn, te maken hebben met gedenken of maatschappelijk van aard zijn. Nu: kunstwerken, met het oog op de komende generaties, een veilig onderdak bieden tegen weersomstandigheden of agressie: het blijft een essentiële missie. Het is daarom niet minder het geval dat deze fysieke grens die ons actieterrein afbakt in vraag moet worden gesteld. Door niet langer zo'n groot gewicht toe te kennen aan de

vier muren van het museum, kunnen we onszelf bevrijden van een hele reeks zelfopgelegde beperkingen. Het gaat er niet langer alleen om de schijnwerpers te plaatsen op een kunstcollectie of -stroming. We stellen ons open voor andere gebieden die beeldende kunst verbinden met onroerend erfgoed, met geschiedenis en met het geheugen van een stad en haar inwoners.

"Jaume Plensa - het Heilige" past perfect in deze geest. De sculpturen krijgen hier op natuurlijke wijze vorm rond een stedelijk lichaam dat wordt opgevat als een omgeving die resoneert met het werk, zodanig dat het één geheel gaat vormen. "De bedoeling van deze tentoonstelling is niet alleen om te komen kijken naar mijn werken. Het gaat er vooral om de stad op een andere manier te laten zien en ervaren," zo vertrouwt hij ons toe in de loop van een gesprek, "omdat ik ervan overtuigd ben dat hedendaagse kunst functioneert als een onzichtbare kracht die andere gezichtspunten opent." Voor Plensa maakt het werk het landschap compleet. Het schenkt het, in nauwe band met de inwoners, die finishing touch van leven. Maar dat de beelden in de stad zo ver van elkaar staan: is dat geen reden tot ongerustheid? Vragen rond schaal en ruimtelijke proporties zijn cruciaal in de benadering van de Catalaanse kunstenaar. Dit is nu net een aspect dat nimmer aan het toeval overgelaten wordt. Wie zijn werk aandachtig in zich opneemt, krijgt haast vanzelf een gevoel van ruimte en luchtigheid die uitgaat van de plek. Het is doordat de afstand tussen de beelden exact de juiste is, dat ze resoneren met hun context. De afstand tussen de werken blijft desondanks dé uitdaging van het project: hoe kunnen we weten wanneer de energie die ze uitstralen onze geest in spanning zal houden, van het ene punt naar het andere? In een museumzaal wordt onze aandacht

vastgehouden door de coëxistentie van het visuele en het fysieke. Dit blijft mogelijk op de schaal van de stad, zolang we ons richten op onze geschiedenis, ons erfgoed en onze herinneringen, waaraan we in Bergen zo rijk zijn. De symbolische omtrek van de tentoonstelling maakt dus evenzeer deel uit van de schaal van de tentoonstelling als de grootte van het werk zelf. Voor de Spaanse kunstenaar is er naast haar rijke erfgoed nog een andere essentiële kwaliteit aan Bergen: hij beschreef haar "als een stad die een menselijke schaal heeft behouden, die met mensenstappen ontdekt kan worden." Je kunt op straat mensen tegenkomen zonder een afspraak te moeten maken. In Bergen hebben we de mogelijkheid bewaard om de hele stad te omarmen. De stad heeft nog steeds die menselijke schaal die we elders stukje bij beetje kwijtraken. Bergen heeft de juiste taille voor een dergelijk project. Onze aandacht gaat daarom evenzeer uit naar het orchestreren van het wandelparcours en de informatie als naar de momenten van leegte tussen de werken, die noodzakelijkerwijs gewicht krijgen, gelet op de ruimte die moet worden overbrugd tussen de sites. Het zijn belangrijke parameters om in gedachten te houden in onze zoektocht naar het overbrengen van een boodschap of emotie op bezoekers doorheen hun wandeltocht. Van de ene plek naar de andere gaan is net zo essentieel in de aanpak van de kunstenaar als vóór het werk plaatsnemen. Het is er hem niet alleen om te doen om werken te installeren in de openbare ruimte, het een na het ander. Zijn doel is om mensen de kans te geven een zekere sfeer binnen te stappen, een bepaald geestelijk klimaat, en, waarom niet, wat tijd te vinden om met elkaar door te brengen terwijl ze het parcours afleggen. Zo krijgt de leegte vorm.

Wat de sculpturen van Jaume Plensa bijzonder maakt, is de spirituele energie die ze opwekken en die de kunstenaar cultiveert buiten elk religieus kader om. Het doel van deze persoonlijke tête-à-tête tussen de Catalaanse beeldhouwer en het uitzonderlijke erfgoed is het naar voren halen van het sacrale aspect van de wijk tussen de Grote Markt en de Kapittelkerk, de oorspronkelijke essentie van Bergen.

Hoe kunnen we vandaag leven op een territorium zonder zorg te dragen voor de zichtbare en onzichtbare integriteit ervan? Zorgen voor het lichaam en de ziel van een territorium betekent zorgen voor de grond, de bodem – maar ook voor het parfum dat vrijkomt bij de aanraking hiermee. Deze onzichtbare werelden van immaterieel, memorieel of voorouderlijk erfgoed, zijn aan het gezicht onttrokken door het cartesiaanse denken, ook al vormen ze een essentieel bestanddeel van ons dagelijks welzijn. Dat is waar deze tentoonstelling over gaat. Deze nieuwe missie van het museum, om de levensband tussen het zichtbare en onzichtbare in ons dagelijks leven tastbaar te maken, raakt aan de fysieke grenzen van onze instellingen. Er zal ongetwijfeld over gediscussieerd worden binnen onze gemeenschap. De tentoonstelling gewijd aan Jaume Plensa, een productie van het team van de Pôle Muséal van Bergen maar opgezet buiten de muren van het museum, zal evenzeer vragen oproepen over onze museologische uitgangspunten, die mijlenver weg liggen van de "white box", als over onze aanpak van mediatie van werken in de open lucht.

Xavier Roland
Curator van de tentoonstelling en directeur van het BAM

3.

BIOGRAFIE

VAN JAUME PLENSA

Jaume Plensa, geboren in 1955 in Barcelona, is een hedendaagse Spaanse kunstenaar. Hij volgde zijn opleiding aan de La Llotja-kunstschool en de hogeschool Bellas Artes de Sant Jordi, beide in Barcelona. Sinds 1980, het jaar van zijn eerste solotentoonstelling in Barcelona, woonde en werkte hij op verschillende plaatsen: Barcelona, Berlijn, New York... Maar ook Brussel, waar hij eind jaren '80 een jaar verbleef. Het was ook in deze periode dat hij internationale erkenning kreeg voor zijn werk in brons, gietijzer en smeedijzer. In zijn eerste werken ging zijn aandacht uit naar de figuur. Hij ontwikkelde al de codes die de grondslag zouden gaan vormen

van zijn bekendste werken. In de jaren 1990 nam hij geleidelijk afstand van figuratie en begon hij zich veeleer te focussen op de afwezigheid daarvan via cabines op de straat waar mensen net in pasten. Voorbijgangers werden uitgenodigd om ze zich eigen te maken. Plensa pendelt tussen figuratief en abstract, speelt met licht, transparantie en woorden en voegt doorschijnende materialen zoals hars, glas en albast toe aan zijn beeldhouwerpalet. 2004 was een waar keerpunt in zijn carrière. Het was het jaar van de terugkeer naar de menselijke figuur met de creatie van de openbare installatie *Crown Fountain*, een interactief digitaal werk in het Millennium Park in Chicago.

Jaume Plensa tekende al voor talrijke opdrachten voor de publieke ruimte. Om maar de meest recente te noemen: *Source* (2017) in Montreal, Canada; *Voices* (2018) in Hudson Yards, New York; *We* (2021) in Londen, Verenigd Koninkrijk, en *Utopia* (2021) in de nieuwe ontvangsthallen van Frederik Meijer Gardens and Sculpture Park, Grand Rapids, Michigan, VS. In september 2021 werd een 22 meter hoge sculptuur, *Water's Soul*, geïnstalleerd in New Jersey, tegenover Manhattan.

Zijn artistieke werk is rijk en complex en valt op door zijn verscheidenheid aan technieken en vormen. Naast zijn sculpturale werk maakt hij vele schilderijen op papier en gravures met een sterke presentie van reliëf. Wat de techniek ook is, Jaume Plensa hecht altijd bijzonder veel belang aan poëzie, aan de weergave van de menselijke figuur en aan de interactie tussen mens en wereld.

Jaume Plensa's werk won al tal van prijzen, waaronder de Velázquez-prijs voor visuele kunsten in 2013. Hij wordt ook geregeld tentoongesteld door Galerie Lelong in Parijs en New York en de Richard Gray Gallery in Chicago en New York.

Website van de artiest:
<https://jaumeplensa.com>

SLEUTELMOMENTEN

-
- 1955**
- > Geboorte van Jaume Plensa in Barcelona op 23 augustus 1955
- 1980**
- > Eerste solotentoonstelling in Barcelona
- 1987**
- > Eerste voorstelling van het werk van de kunstenaar in België in Galerie Philippe Guimiot in Brussel
- 1993**
- > Onderscheiden met de medaille van Ridder in de Orde van de Kunsten en Letteren door het Franse Ministerie van Cultuur en Communicatie
- 2007**
- > Installatie van *Poètes* op de Place Masséna in Nice
- 2008**
- > Installatie van het werk *Breathing* in het BBC-hoofdkantoor in Londen. Een werk opgedragen aan journalisten die omkwamen tijdens de uitoefening van hun beroep
- 2009**
- > Installatie van *Dream* in Liverpool in opdracht van de St. Helens Council
- 2011**
- > Presentatie van een beeldengroep in het Yorkshire Sculpture Park in Wakefield (Engeland). De meest volledige retrospectieve van het werk van de kunstenaar tot dan toe.
- 2012**
- > Spaanse Nationale Prijs voor de Schone Kunsten
- 2013**
- > Velázquez-prijs voor Beeldende Kunsten
 - > Installatie van het werk *Rui Ruin* Venetië
- 2014**
- > Expositie *The Secret Art* in Augsburg
 - > Installatie van *Roots* in de wijk Toranomom in Tokyo

1996

- > Tentoonstelling in de Fundació Joan Miró (later ook getoond in de Galerie nationale du Jeu de Paume (Parijs) en de Malmö Konsthall (Zweden))

1997

- > Nationale prijs voor de Schone Kunsten van de Regering van Catalonië

2000

- > Retrospectieve in het Museo Nacional Centra de Arte Reina Sofia

2002

- > Tentoonstelling in de Fondation Européenne pour la Sculpture in het Tournay-Solvaypark in Brussel

2004

- > Installatie van *Crown Fountain* in het Millenium Park van Chicago

2005

- > Doctor *honoris causa* aan de School of the Art Institute of Chicago.
- > Creatie van het werk *Song of songs* waarin letters zijn bevestigd aan draden die aan het plafond hangen.

2006

- > Retrospectieve van zijn grafische werk in het Musée des Beaux-Arts in Caen (Frankrijk) en in het Centre de la Gravure et de l'Image imprimée in La Louvière (België)

2015

- > Deelname aan de 56e Biënnale van Venetië met de installatie *Together* in de basiliek San Giorgio Maggiore
- > Deelname aan de tentoonstelling *Clouds* met het werk *Marianna & Nuria* in het Château du Roeulx in het kader van Bergen 2015

2018

- > Doctor *honoris causa* aan de Universitat Autònoma van Barcelona
- > Installatie van het werk *Voices* in New York

2021

- > Installatie van het werk *Water's Soul* op de pier van de Hudson-rivier tegenover Manhattan, New Jersey. Met zijn 24 meter is deze sculptuur het hoogste werk van de kunstenaar dat ooit in de openbare ruimte is geïnstalleerd.

2023

- > Expositie *Jaume Plensa, Het Heilige* in Bergen

4.

PARCOURS

VAN DE TENTOONSTELLING

« Ik heb zo diep gegraven in mezelf dat mijn geheugen het geheugen van de anderen raakt. »

Jaume Plensa

INLEIDING

Om een stad naar waarde te schatten, moet je beginnen met kijken naar de architectuur (oud én nieuw), wandelen door de straten, begrijpen hoe je van punt a naar punt b raakt, de topografie aanvoelen, de belangrijkste plaatsen die de stad uniek maken identificeren. Zo krijgt in ons hoofd een denkbeeldige stadskaart vorm die ons toestaat om haar beter te begrijpen. Bij aankomst in de Cité du Doudou beseffen we dat deze gelegen is op een heuvel met bovenop, in al zijn glorie, een barok belfort, dat aan de ene kant is begrensd door een gotische kapittelkerk en aan de andere kant, beneden, door de Grote Markt met het stadhuis. We zien ook dat het geheel bewandelbaar is via een kluwen van kronkelende straatjes. Het historische hart tussen de Grote Markt en de kapittelkerk vormde doorheen de geschiedenis het toneel van gebeurtenissen die het lot van de stad bepaalden. Dit verzonken stadsgebied is aan het blote oog onttrokken, maar zit evengoed vervat in de lijnen van de straten, de topografie van het landschap en de gevels van de huizen, of ze er nog staan of niet, en nog oorspronkelijk zijn of verbouwd. Soms wekken tekens het levende geheugen van een stad en haar inwoners tot leven. Maar er zijn ook gebeurtenissen die zo krachtig, terugkerend en zelfs traumatisch zijn dat ze een onuitwisbare stempel drukken op de geesten en van generatie op generatie worden doorgegeven. Het eeuwenoude gevecht tussen Sint-Joris en de Draak, bekend als de "Lumeçon", dat elk jaar wordt herhaald op de Grote Markt, is een goed voorbeeld van een gebeurtenis die een deel van het geheugen van de stad (verleden-heden-toekomst) tot leven kan brengen in zijn historisch hart. De afstand van het grondniveau

van de Grote Markt tot de nok van de kapittelkerk is de tussenruimte waarin zich het rituele spel van de Ducasse ontplooit. Hier toont zich de verbeelding van de Bergenaars: "Een stad", aldus Jaume Plensa, "bestaat uit generaties mensen die er anoniem woonden en die haar een bepaalde smaak gaven. Het parfum dat je toewaait werd onbewust gecreëerd door generaties van inwoners". Om de essentie van het parfum van Bergen te vatten, concentreert de expo zich op heel natuurlijke wijze op twee polen. Enerzijds is er de Kapittelkerk en anderzijds de Grote Markt met de salle Saint-Georges (Sint-Joriszaal) en de jardin du Mayeur van het stadhuis. Waar je ook begint aan je bezoek, het belangrijkste is om de cirkel binnen te treden en je mee te laten voeren door de emoties. Overal waar ze worden geïnstalleerd, gaat van de werken van deze Spaanse kunstenaar een verbindende energie uit. Dit niet alleen door de monumentaliteit van de werken zelf, maar ook door de manier waarop de kunstenaar omspringt met de materialen. Elk van zijn interventies in de publieke ruimte wordt een symbool dat een collectieve emotie opwekt, zo intiem dat ze bijna een heilig deel wordt van jezelf, in harmonie met de stad.

DE STAD TUSSEN HEMEL EN AARDE

Grote Markt

De burgemeester en schepenen van de stad Bergen kochten van de kanunnikessen een stuk grond terug dat toebehoorde aan het kapittel van de Sint-Waltrudiskerk, om er het plein aan te leggen dat de Grote Markt werd. Zo ontstond eind 14e eeuw de Grote Markt van Bergen als een plek voor handel, feesten en bijeenkomsten. Nog een belangrijke functie was om vanaf begin 19e eeuw de arena te vormen van het gevecht tussen Sint-Joris en de Draak, dat toen apart van de processie plaatsvond. De Grote Markt ligt in het hart van de stad en is nog steeds het zenuwcentrum van het dagelijkse leven van Bergen. Precies op deze plek installeerde Jaume Plensa drie imposante sculpturen van gietijzer, een tweedekesmateriaal uit de voormalige metaalindustrie waarvan de geschiedenis nog diep gegrift staat in ons collectief geheugen. Zijn aanpak getrouw, waakt hij erover om geen aanstoot te geven aan voorbijgangers. Niettemin schudden de werken de perceptie en het leven zelf van Bergen doorheen. Deze tijdloze monolithische sculpturen hebben geen herkenbaar gezicht, maar ze dragen evengoed elk een naam. In de lengterichting van het plein vormen ze één geheel, ook al kijken de gezichten uiteenlopende richtingen uit. Hoewel ze zo'n zeven meter hoog zijn en bijna zes ton wegen, geven deze gietijzeren gezichten de voor zulke imposante figuren vreemde sensatie van vederlicht te zijn. Zijn deze beelden, met hun wijsheid en spiritualiteit, soms toegewijd aan een eredienst? Op zijn minst roepen deze drie totemachtige beelden vragen in ons op. Ze dagen ons uit met hun positieve, rustgevende energie.

LAURA WITH BUN, 2014

Cast iron

703 x 310 x 99 cm

Installation view at *Human Landscape*.

Cheekwood Estate & Garden, Nashville, USA 2015

Collection Tampa Museum of Art, Tampa, Florida

Photo: Dean Dixon © Cheekwood Estate & Gardens

Het contrast van de schoonheid van de gezichten met het gewicht van het materiaal: dit is hét kenmerk van een kunstenaar die een gevoel van hemelwaartse dynamiek wil uitdrukken terwijl hij intussen de aardse verankering benadrukt door het zwaartekrachteffect van hun pure gewicht. Intussen plaatst de kunstenaar zijn werk hier wel degelijk volop in de menselijke levensruimte. De menselijke aanwezigheid maakt de Grote Markt van Bergen volop tot een plaats van ontmoeting en uitwisseling tussen aarde en hemel, tussen geest en materie, tussen het gebruik van vandaag en de herinnering van eeuwen.

« Ik herinner me dat, toen ik in België woonde, ik deze regio bezocht met zijn smelterijen en mijnen, een behoorlijk zwaar landschap. Het was ook in die periode dat ik begon te werken met (giet)ijzer. Toen ik na deze periode terugkeerde naar Barcelona, heb ik het gietijzeren werk dat me internationaal bekend heeft gemaakt nog verder ontwikkeld. Als ik ergens een interventie doe, probeer ik mijn geheugen in te brengen, mijn afkomst, die ook sterk verbonden is met de (giet)ijzerindustrie. Hier zijn we getuige van een klein wonder dat je vaak ziet in de hedendaagse kunst: mijn geheugen raakt het geheugen van anderen. »

Jaume Plensa

White Nomad, 2021

White Nomad is een werk met een menselijk gelaat in witgeschilderd roestvrij staal dat is opgebouwd uit letters van diverse alfabetten. Voor Jaume Plensa is het menselijk lichaam een canvas waarop hij werkt. De letters vormen het fysieke omhulsel van zijn sculpturen: de combinatie van letters, woorden en alfabetten creëert complexe, dynamische lichamen. Dit lichaam, waarin de kunstenaar ons uitnodigt binnen te gaan, wordt een cocon waarin iedereen zich beschermd voelt. De foetushouding van het werk weerspiegelt een specifiek moment in Plensa's jeugd: als hij zich wilde afzonderen, zocht hij zijn toevlucht in een vrijgelaten ruimte in de buffetpiano van zijn vader. De duisternis, de geur van de piano en de trillingen van de noten vormden voor hem een schuilplaats waarin hij ruimte en materie op heel fysieke wijze naar waarde wist te schatten. Zijn lichaam en geest vormden een geheel in harmonie met het universum.

Met *White Nomad* maakt Jaume Plensa ons deelgenoot van deze ervaring. Door deze cocon binnen te treden, kunnen we de wereld om ons heen bekijken door het prisma van de woorden en letters waaruit de lichamen bestaan.

WHITE NOMAD, 2022

Painted stainless Steel

413 x 280 x 291 cm

Installation view at *In small places, close to home*. Yorkshire Sculpture Park, West Bretton. UK 2022

Photo : Jonty Wilde © Plensa Studio Barcelona

DE KAPEL: DE TERUGKEER VAN HET SACRALE

Salle Saint-Georges

De Sint-Joriskapel, gebouwd aan het begin van de 17e eeuw, grenst aan het stadhuis en bevat, zoals de naam het al laat vermoeden, het reliekschrijn van Sint-Joris. De burgemeester en schepenen maakten er gebruik van als plaats van eredienst en devotie. Vanuit de Statenkamer op de eerste verdieping van de salle Saint-Georges en aan het uiteinde van de gotische zaal van het Stadhuis, volgden de overheden de erediensten via een dubbele deur die uitgaf op de kapel der schepenen. De kapel werd ontwijd tijdens de Franse Revolutie. De relikwieën van Sint-Joris werden op dat moment overgebracht naar de Sint-Elisabethkerk en het meubilair werd gebruikt om een aantal kamers in het stadhuis mee in te richten. De gloednieuwe restauratie, voltooid in juni 2023, heeft het opwaartse architecturale elan hersteld dat typisch is voor gotische religieuze gebouwen uit die periode. De plattegrond is verdeeld in drie delen tot aan het koor, dat culmineert in een kruisgewelf van meer dan 15 meter hoog. In de ruimte voor het koor zijn zes werken van Jaume Plensa geïnstalleerd: twee albasten gezichten van 1,80 meter in het eerste deel en drie gezichten met immateriële vormen van bijna 3 meter in het tweede deel. De gesloten ogen en langgerekte vorm van de gezichten zijn ongetwijfeld de meest kenmerkende stijlkenmerken van de beeldhouwer. Een figuratieve aanpak, maar dan zonder enige mimesis. Deze gezichten roepen een reeks beelden in ons op: als we deze niet aanmoedigen en niet onderdrukken, als we ze gewoon op

CRISTINA'S WORDS, 2021

Bronze
Edition of 5
204 x 49 x 83 cm
Private collection Switzerland

ons af laten komen, dan worden deze mentale beelden beetje bij beetje een levensenergie die zich nestelt in de leegte die ons scheidt van de werken. Deze sculpturen geven uitdrukking aan een eenvoudige aanwezigheid. "Het uitrekken van de figuur", legt de kunstenaar uit, "maakt het meest materiële deel van het gezicht los en geeft het een inhoud, iets spiritueels". Tot slot krijgt de majestueuze kooruimte een nieuw gevoel van heiligheid door een bronzen sculptuur die wel lijkt te leviteren. Met deze beeldengroep, waarvan we als toeschouwer deel gaan uitmaken, ontstaat een bovennatuurlijke presentie in harmonie met de volumes en geest van de plaats. We hebben simpelweg zin om daar te staan en in stilte toe te kijken hoe het heilige zijn herintrede maakt in deze voormalige kapel, ondanks het feit dat ze al eeuwenlang is ontwijd.

MAR, 2016

Alabaster

174 x 64 x 62 cm

Photo: Gasull fotografia© Plensa Studio Barcelona

« Ik heb William Blake al een paar keer genoemd met zijn vers *One thought fills immensity*, één gedachte vult de onmetelijkheid van de ruimte. De idee is niet om de ruimte te vullen met fysieke zaken, maar eerder met energie; en dat is iets waartoe de Sint-Joriskapel ons de mogelijkheid biedt. Hier kozen we ervoor om een werk te installeren dat fundamenteel zal zijn, *Cristina's Words*. Het bronzen beeld hangt in het voormalige koor. Ze plaats haar vingers op haar lippen en vraagt zachtjes om stilte. Ze nodigt niet uit tot totale stilte, maar verzoekt je veeleer om zachter te spreken, om beter te luisteren naar de dingen, naar de vibraties van de dingen.

De Sint-Joriskapel is toegewijd aan de stilte. »

Jaume Plensa

DE TUIN: DE NATUUR ALS BAND

De jardin du Mayeur van het stadhuis

De jardin du Mayeur grenst aan het stadhuis en werd vroeger door de gemeenteraadsleden gebruikt als moestuin. Ze konden er hun eigen groenten verbouwen en zelfs kippen kweken. Vandaag is het een publieke tuin, een haven van rust en natuur in het hart van de stad. Het stadhuis is de zetel van de lokale burgerdemocratie, en dit al sinds de oorsprong ervan in de 14e eeuw. Dit eiland van groen wordt ook omzoomd door twee andere culturele instellingen die van belang zijn voor Bergen. Aan de ene zijde vindt de muziek hier onderdak met het Orchestre Royal de Chambre de Wallonie. Aan de andere zijde is de voormalige Berg van Barmhartigheid nu de thuisbasis van het Musée du Doudou, rondom het eeuwenoude feest dat door Unesco erkend is als werelderfgoed. Dat dit feest met zijn dubbele identiteit (seculier en religieus) zich in zijn oorspronkelijke vorm wist te handhaven in onze zo rationele wereld, danken we aan het doorzetten van de vertrouwensrelatie tussen burgerlijke en religieuze overheden, onder de ondefinieerbare auspiciën van een wet die zowel spiritueel als materieel is.

In het hart van deze groene omgeving bestaat *Heart of trees* uit 7 figuren die elk een boom omarmen op een kleine berm. In harmonie met de

plek staan op elke figuur in hoogrelief de namen van componisten gegraveerd. Plensa legt uit: "Muzikanten hebben een wonderbaarlijk vermogen om dingen te transformeren in niet-tastbare zaken zoals energie of ziel". Naarmate de boom groeit, kunnen we ons voorstellen dat hij ofwel de ketens doorbreekt van het onbeweeglijke lichaam dat hem omringt, ofwel erdoor verstikt raakt. De riskante relatie die de kunstenaar hier uitbeeldt is ongetwijfeld een van de hoofdonderwerpen van de mythe van Sint-Joris en de Draak. De strijd vertelt over de vitale verbinding tussen natuur en cultuur. In mythes haalt de een het nooit helemaal van de ander. Elk jaar weer herbegint de strijd van voren af aan op de Grote Markt, net als de cyclus van het leven. Deze installatie in het hart van deze publieke stadstuin maakt ons alert op deze verbroken band met de natuur. Ons lichaam verbinden met de boom geeft ons het gevoel te zijn waar we vandaag moeten zijn: in een relatie van wederzijds vertrouwen en balans. Voor de beeldhouwer zijn aanraken, strelen en omhelzen essentiële fysieke factoren in een ontmoeting die ons telkens weer terugvoert naar een tastbare realiteit. De mens leeft niet op een eiland: van meet af aan is hij een Er-zijn in permanente relatie met de dingen. Maar als we niet uitkijken, kan ons lichaam uiteindelijk letterlijk afstand nemen van de wereld en deze levensband, die essentieel is voor het overleven van ons Wezen, verliezen.

THE HEART OF TREES, 2007

Bronze and tree

Edition of 5

7 elements of 99 x 66 x 99 cm each

Installation view at *Jaume Plensa*, Yorkshire Sculpture Park, West Bretton, Wakefield, U.K 2011

Photo: Jonty Wilde © Plensa Studio Barcelona

DOUBLE ROOTS, 2017

Stainless Steel

287 x 229 x 228 cm

Photo: Gasull fotografia© Plensa Studio Barcelona

« In de openbare ruimte is de relatie tussen de werken en het publiek wild, uit zijn verband gerukt. Het beeld moet op zichzelf staan en resoneren met de geschiedenis van de plek om deze tot leven te brengen op een andere manier. In mijn werk spreek ik over de onzichtbaarheid van de materie door figuren te beeldhouwen die zijn gemaakt van lucht en verschillende alfabetten. »

Jaume Plensa

HET SCHIP, ZICHTBAAR EN ONZICHTBAAR

De collegiale Sint-Waltrudiskerk (collégiale Sainte-Waudru)

De majestueuze volumes van de kapittelkerk, die werd gebouwd door kanunnikessen in de 15e eeuw, maken indruk op bezoekers zodra ze het gebouw betreden. Deze Dames hadden beslist ambities voor hun stad. De kanunnikessen, die van adellijke afkomst waren, hadden een visionaire geest en zaten in de artistieke voorhoede van hun tijd, zowel op architecturaal als op sculpturaal vlak. Ze deden dan ook een beroep op Jacques Du Broeucq, een van de grootste beeldhouwers van de zuidelijke Renaissance, om het doksaal te maken: een monumentale stenen wand die het schip scheidt van het priesterkoor. Het doksaal werd ontmanteld tijdens de Franse Revolutie, maar gelukkig werden daarbij een reeks albasten beelden en hoogreliefs gered. De meester-kunstenaar van keizer Karel V tekende hier voor een werk in de meest loepzuivere renaissancestijl van zijn tijd. Kijk maar naar de transparante witheid van de weergave van de stoffen, de levendige gelaatsuitdrukkingen of de harmonie van de lichaamsverhoudingen. Zijn stijl breekt met de middeleeuwse esthetiek die tot dan heerste in onze zuidelijke landstreken. Tegenover dit beeldhouwwerk in de geest van het humanisme, plaatst Jaume Plensa kwetsbare gezichten, genesteld in een cocon van doorschijnend albast. Vijf eeuwen scheiden deze werken van elkaar en toch straalt het materiaal dezelfde tijdloze zachtheid uit, waardoor ze de tand des tijds zonder enige rimpel doorstaan.

MARTINA (NEST), 2022

Alabaster

140 x 41 x 104 cm

Photo: Gasull fotografia © Plensa Studio Barcelona

Bij het betreden van het gebouw was de Spaanse beeldhouwer ongetwijfeld verrast om een dergelijk werk in Bergen aan te treffen. Hij kwam meteen op het idee om hier de dubbelsculptuur genaamd Invisibles tentoon te stellen, die hij ophing in de middenbeuk. Anders dan de zeven ton wegende gietijzeren hoofden op de Grote Markt lossen deze sculpturen haast op in de ruimte. In plaats van een volume dat bestaat uit vormen, wordt de sculptuur een haast onzichtbare tekening die zweeft in de lucht. De lucht is hier als het ware de grondstof van de kunstenaar. Deze gaat in en uit het lichaam als een levensadem die het silhouet optilt en licht maakt. Jaume Plensa haalt geregeld de Engelse dichter William Blake aan: "One thought fills immensity". In deze religieuze context openbaart dit vers zijn volle betekenis: "Er is die wonderbaarlijke idee", vervolgt de beeldhouwer, "dat onze gedachten, onze ideeën zich uitstrekken en de ruimte vullen, niet met voorwerpen maar met energie". Deze dualiteit van zichtbaar en onzichtbaar geeft aanleiding tot een trillingsveld dat op zijn beurt de plaats zijn sacrale karakter teruggeeft.

« In de kapittelkerk kom ik tussenbeide in het hart van de geschiedenis van Bergen. Middenin de middenbeuk, zoveel is duidelijk, daar bevindt zich echt het hart. Hier worden mijn werken deel van de continuïteit van de kunstgeschiedenis van deze plek. Daarmee bedoel ik dat er geen meerdere kunstgeschiedenissen zijn, er is geen klassieke kunst aan de ene kant en hedendaagse kunst aan de andere. Als we voorbij de hokjes denken, zijn mijn werken op hun plaats in de kapittelkerk aangezien die zelf altijd hedendaags is gebleven. Mijn albasten gaan een dialoog aan met de werken van Jacques Du Broeucq. »

Jaume Plensa

INVISIBLES, 2018

Stainless steel

3 elements of 650 x 400 x 500 cm each

Installation view at *Invisibles*, Palacio de Cristal, Museo Nacional Centro de Arte Reina Sofía, Madrid, Spain 2018

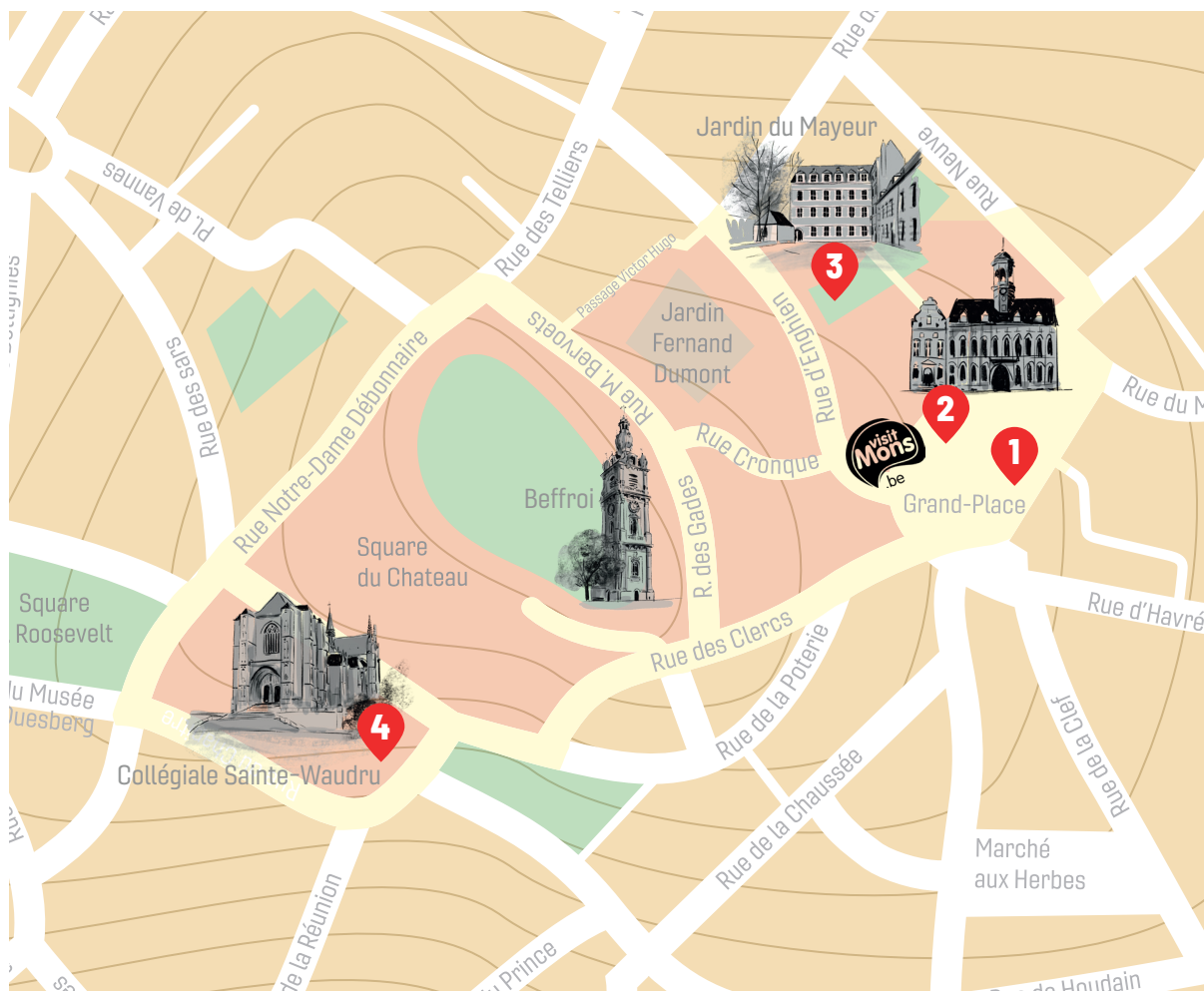
Photo: Luis Asín © Plensa Studio Barcelona

Nest, 2022 en Invisible, 2018

Als de werken van Jaume Plensa op hun plaats zijn in de collegiale Sint-Waltrudiskerk, dan is dat vooral omdat ze, hoewel niet religieus van aard, een bepaalde spiritualiteit bevatten en streven naar verstillings. Bij het binnentreden van de kapittelkerk voelen bezoekers meteen de energie die de werken uitstralen en de relatie die ze onderhouden met hun omgeving. Bezoekers staan eerst oog in oog met een glad stuk albast en zien de *Nest*-werken pas in hun geheel als ze verder wandelen. Met hun fragiele gezichten, ineengedoken in albasten cocons die op sommige plekken ruw zijn gelaten, roepen de drie sculpturen, door hun sereniteit en hun

materiaal, echo's op van de beelden van Jacques Du Broeucq. Als je kijkt naar de drie *Nest*-beelden, zie je dat ze hun energie en blik richten op het midden van het schip, waardoor ze het belang van de plek onderstrepen.

Hangend in het schip, nodigen de *Invisible* ons uit tot stilte en introspectie. Oog in oog opgesteld, staan de werken met elkaar in verbinding en vullen ze de ruimte ertussen met een bijzondere energie. De werken *Nest* en *Invisible* creëren samen een sacrale ruimte in het midden van het schip, die een dialoog aangaat met het koor van de kapittelkerk. "Het heilige" krijgt hier zijn volle betekenis.

1 Grand-Place
Carlota, 2017
Carla, 2018
Laura Asia, 2017
White Nomad, 2021

2 Chapelle/Salle Saint-Georges
Julia, 2016
Mar, 2016
Wilsis, 2020
Juana, 2022
Minna, 2020
Cristina's Words, 2021

3 Jardin du Mayeur
Double Roots, 2017
Heart of Trees, 2007

4 Collégiale Sainte-Waudru
Invisible Laura, 2018
Invisible Anna, 2018
Carolina (Nest), 2022
Martina (Nest), 2022
Juana (Nest), 2022

5. DE CATALOGUS

De catalogus (FR, NL, EN), met teksten van Xavier Roland en Catherine De Braekeleer en foto's van de tentoonstelling *in situ*, zal beschikbaar zijn tijdens de tentoonstelling.

Hij zal te koop zijn bij VisitMons (Grote Markt 27) en in de Salle Saint-Georges voor € 20.

6.

OVER DE TENTOONSTELLING

GRATIS ZONDAGEN

- > 1ste zondag van de maand: **02.07, 06.08, 03.09, 01.10**
Profiteer ervan om op de eerste zondag van de maand de expo gratis te bezoeken.
Reserveren verplicht op **+32 65 33 55 80**.

RONDLEIDINGEN MET GIDS VOOR PARTICULIEREN

- > **Elke zondag** in juli en augustus, behalve op 02.07 en 06.08, van 15 tot 17 uur 7h
- > Zondag **20.08** van 15 tot 17 uur door BAM-directeur Xavier Roland
- > Zondag **17.09** van 15 tot 17 uur
- Toegangsprijs tot de Salle Saint-Georges + €2 / Liefst reserveren op **+32 65 33 55 80**.

MINDFUL BEZOEK

- > **16.09** 9:00 uur
Laat je op ongewone wijze leiden doorheen de expo, via eenvoudige en toegankelijke zelfconnectie-oefeningen.
Het bezoek wordt gevolgd door een deelmoment rond een ontbijt.
Informatie en verplicht reserveren op **+32 65 33 55 80**.

7.

BERGEN KUNST EN CULTUUR BIËNNALE

De derde Kunst en Cultuuriënnale van Bergen, een directe erfenis van Bergen 2015, Culturele Hoofdstad van Europa, wordt gedragen door de culturele coöperatieve gevormd door de Fondation Mons 2025, MARS -Mons arts de la scène en de Pôle Muséal van de Stad Bergen.

De Biënnale, met meer burgerparticipatie dan ooit tevoren en volkomen gewijd aan de artistieke creatie in al haar vormen, loopt een hele maand, van 14 september tot 6 oktober.

Het programma van deze nieuwe editie omvat meerdere tentoonstellingen, waaronder een van Jaume Plensa, een week van digitale ontdekkingen, een Festival van Stadsculturen en een Museumnacht rondom de Dans.

In 2018 transformeerde de eerste Biënnale van Mons, onder de impuls van het werk van Niki de Saint Phalle, de stad in een levensgroot museum en werd het publiek uitgenodigd om de stedelijke ruimte te reclaimen. In 2021 zet de culturele hoofdstad haar experimentele weg voort met de Colombiaanse schilder en beeldhouwer Fernando Botero en een reeks nachten vol verbeelding (Nuit Mystérieuse, Nuit de la Danse, Nuit des Arts Numériques, Nuit des Musées).

Van 14 tot 17 september 2023 beginnen de Fêtes de Wallonie met evenementen voor alle leeftijden, waaronder het niet te missen Straattheaterfestival, het traditionele vuurwerk en ROUGE! een majestueus circusspektakel in open lucht.

Op het kruispunt van kunst, wetenschap en innovatie presenteert de Week van Digitale Ontdekkingen een gevarieerd programma in

samenwerking met het MuseumLab. Van 20 tot 24 september 2023 zijn er installaties, workshops, conferenties en netwerken. Maar bovenal zijn er zintuiglijke ervaringen te beleven.

Laat je van 25 september tot 6 oktober 2023 verrassen door het Festival des Cultures Urbaines: "*L'Art habite la Ville*". Kunstenaars uit de hele wereld toveren de muren van de stad om tot hun canvas en overal in Bergen verrijzen monumentale installaties en beeldhouwwerken... In Bergen en haar dorpen is kunst overal!

Van 6 tot 8 oktober 2023 openen de musea en tentoonstellingsruimten van de stad hun deuren om je een nieuwe en unieke ervaring te bieden waarbij dans en museumruimten worden verweven.

Een veelzijdig programma in alle hoeken van de stad, en een originele manier om de vele nuances van ons erfgoed en onze culturen te ontdekken.

Voor meer informatie:

www.biennaledemons.be

8.

BINNENKORT IN HET BAM

EXPO Auguste Rodin

"In den beginne was er het lichaam - Rodin en België"

Voorjaar 2024

In het voorjaar van 2024 wijdt het BAM (Museum voor Schone Kunsten van Mons), met de steun van het Musée Rodin, een tentoonstelling aan de Franse beeldhouwer Auguste Rodin (1840-1917). De tentoonstelling geeft een nieuwe interpretatie van zijn werk vanuit het oogpunt van België, een vruchtbare bodem die zijn kunst tot bloei heeft laten komen. De tentoonstelling wordt samengesteld door Antoinette Le Normand-Romain, algemeen directeur van het Institut national d'histoire de l'art (INHA), en Christina Buley-Urbe, kunsthistorica.

De tentoonstelling toont zestig beeldhouwwerken en evenveel tekeningen, schilderijen en gravures. De werken, voornamelijk afkomstig uit het Musée Rodin en andere internationale instellingen, maar ook uit particuliere collecties, zullen in een nieuwe dialoog worden vergeleken met die van de kunstenaars die Rodin tijdens zijn verblijf in België hebben beïnvloed. We hebben het dan over de kunstenaars uit de renaissance, en in het bijzonder Michelangelo en Rubens.

Met tal van nieuwe ontdekkingen en unieke verbanden vernieuwt de tentoonstelling in Mons de aanpak van de baanbrekende tentoonstellingen Vers L'Age d'Airain (Naar de Bronstijd) en Rodin et la Belgique (Rodin en België), die in 1997 respectievelijk in het Musée Rodin in Parijs en het Palais des Beaux-Arts (Paleis voor Schone Kunsten) in Charleroi werden gehouden.

9.

PRAKTISCHE INFORMATIE

Een openluchtexpo in het historische hart van Bergen: Grote Markt, Jardin du Mayeur, Sint-Waltrudiskerk en Salle Saint-Georges.

> Van **01.07** tot **08.10.2023**.

OPENINGSUREN

- > **Openlucht expo:** dagelijks.
- > **Salle Saint-Georges:** dinsdag tot zondag van 10 tot 18 uur.
Laatste toegang om 17.15 uur.
- > **Collégiale Sainte-Waudru :** tous les jours,
de 10h à 18h, hors services religieux.

ONTHAAL VAN DE EXPO, BOEKINGEN EN TICKETS

- > VisitMons (Grand'Place 27)
www.visitmons.nl
+32 65 33 55 80
- > Prijs: €6 vol tarief/€4 korting
Ontvang een bezoekersgids bij aankoop van een ticket voor de Salle Saint-Georges en een gezinsgids als u de tentoonstelling bezoekt met kinderen.

RONDLEIDINGEN MET GIDS VOOR GROEPEN

- > Boeken op **+ 32 65 40 53 46** of via e-mail op **groupes@ville.mons.be**
Duur: 2u
€4 toegangsprijs + €90 voor de rondleiding met gids van dinsdag tot zaterdag
€4 toegangsprijs + €105 voor de rondleiding met gids op zondag, feestdagen en tijdens de nocturnes

INFO

www.bam.mons.be

Volg al het laatste nieuws over de expo op onze sociale netwerken:

  polemuseal.mons

LE FONDS EUROPÉEN DE DÉVELOPPEMENT RÉGIONAL
ET LA WALLONIE INVESTISSENT DANS VOTRE AVENIR

